
treva», «calamarsa», «albada al Cerverís», «Campelles»...) evoca més, en la meua opinió, el Guerau de Liost preciosista de *La muntanya d' ametistes* que no pas el meravellament invocatiu, de més amplitud retòrica, de Joan Maragall.

El «Bestiari» consta de tretze poemes, entre els quals «pigot», «marieta», «llimac», «les vaques», «la coloma al colom, abans de posar-s'hi bé». Tot i tractar-se d'un tema clàssic, els bestiaris són poc freqüents en la poesia d'avui. El de Badia em sembla comparable per la seva qualitat verbal, però més breu en l'extensió, que els ben coneguts de Josep Carner i de Pere Quart, sense intenció feridora ni allisonadora, però tenyits d'un humor àgil i intel·ligent, més proper a la fiblada que a la urpada.

Clouen el llibre dos poemes divertidíssims on el poeta, autoproclamat «fiscal», condemna amb furor els estralls i sorolls de les motos que pertorben ciutats, viles, camps i cims amb trepidacions i espetecs.

No cal ser del Ripollès per poder apreciar l'alta qualitat i el refinament de la poesia d'Alfred Badia. Tot i això, el lector d'aquesta comarca farà bé de no deixar passar per alt aquest llibre que conté poemes antològics sobre la naturalesa i la humanitat d'aquesta contrada.

David Jou

NOTA DE L'EDITOR

La major part d'aquest article ha estat prèviament publicada per l'autor a la Revista de Catalunya (núm. 47. desembre de 1990).

EUDALD GRAELLS I PUIG: *Els orígens industrials de Catalunya. Ripoll, bressol de la industrialització*, Ripoll. Edicions Maideu, 1990. 143 pàgs.

Hem acceptat amb una certa recança de ressenyar aquest llibre. Els nostres dubtes tenen diversos orígens, però potser el més evident és el de la natura que

ha de tenir una ressenya. En principi, semblaria que ressenyar implica descriure, reproduir les línies argumentals bàsiques de l'obra ressenyada. Aquesta era una possibilitat ben grata i legítima, a part de còmoda, comptant amb la ja proverbial claredat expositiva de la prosa graelliana. Però, justament, el llibre porta incorporada –i molt encertadament, per cert, en benefici, d'un molt sa esquematisme que reforça el caire divulgatiu de l'obra– la seva pròpia ressenya en forma de «Conclusió» (pàg. 139). No ens faria res de signar-la com a ressenya. Amb molta concisió Graells estableix que «la industrialització de Catalunya va començar en el sector metal·lúrgic molt abans que en el tèxtil» (pàg. 139), i, que tot això fou degut a l'optimització del procés de fabricació d'armes, gràcies a una sèrie de millores tècniques relacionades amb la indústria de les fargues. A partir d'aquí, el ressenyador, després de convidar a la lectura del llibre, ha de prendre el paper de glossador. Però aquest no és un paper que correspon només al ressenyador, ans també al lector i àdhuc a l'investigador futur. Creiem, doncs, consagrat aquest llibre amb l'aura de manual fonamental, a més de representar la síntesi de les obres anteriors de Graells. Només la tradició generada pel pas dels anys sabrà donar-nos la perspectiva exacta. Per tant, som conscients que la glossa que segueix haurà de suportar el llast de la provisionalitat i de l'aventurisme d'algunes afirmacions.

Començarem per analitzar la tesi principal del llibre. Aquesta, tot i la contundència recurrent del lema «Ripoll, bressol de la industrialització de Catalunya», és desenvolupada no sense una certa dosi de prudència. Graells s'avança amb intel·ligència a una primera crítica, tan fàcil com legítima, en desvincular cap connotació patriòtica d'aquesta frase. Qui l'encunyà, fou justament un especialista no ripollès, l'economista Pere Lleonard. Graells, amb aquest llibre, l'omple de contingut.

A partir d'aquí, entrem, en una certa confusió terminològica, entre el que és «primera revolució industrial» (pàg. 21), «industrialització» (pàg. 139) i «Revolució Industrial» (pàg. 127). Del context, en què són esmentats aquests dos darrers termes hem de deduir que Graells no els entén com a sinònims i que, per tant, l'autor no vol afirmar que Ripoll fou la seu de la Revolució Industrial, sinó més aviat la d'una primera revolució industrial o industrialització, que, de fet, segons reconeix el propi autor, de res serviria per apuntar la comarca a la

revolució industrial veritable, si bé hi ha raons externes al procés industrial: «L'hecatombe ripollesa dels anys 1835 i 1839, en plena revolució industrial, desconcertà els artesans ripollesos supervivents del daltabaix; empobrits i desmoralitzats foren impotents per afrontar la renovació industrial indispensable» (pàg. 127).

La data d'arrancada d'aquesta «primera revolució industrial» és fixada amb tota precisió. Coincideix amb la instal·lació del «tornall d'esmolador i barrinar canons», segons consta en un primer document de 6 de juliol de 1632 (pàg. 23). Arran d'això, segons Graells, podem parlar d'un fet tan novedós i modern per a l'època, com és la mecanització. Graells dóna suficients testimonis dels fruits d'aquesta mecanització amb l'augment de producció que experimenta la indústria armamentística ripollesa. Altres factors que contribueixen a l'eclosió de la indústria metal·lúrgica ripollesa, són estudiats amb la minuciositat amb què Graells acostuma: la proximitat de la matèria primera a les menes ferruginoses de la Vall de Ribes, la riquesa fluvial, la indústria de la Farga Catalana (pàgs. 57-58). Potser una mica més imprecisa és la referència al «factor humà», on, encara resta molt a fer, com ara avaluar fins a quin punt es donen fenòmens semblants als d'altres processos industrials, el paper del monestir sobre les cofraries, etc... En el capítol dedicat a la farga, Graells fa una aportació importantíssima que obre camps fins ara no explorats i contribueix a esquinxar el vel romàntic que de sempre ha cobert un dels episodis més cèlebres de la nostra història: les raons econòmiques —de política industrial, per ser més precisos— que van provocar l'annexió del Rosselló per part de França. D'intuïcions d'aquestes, tant les explícites com les implícites que van forçant el lector —estudiós a fer-se preguntes, a ampliar els horitzons i a escriure, amb el suport de les dades de Graells, les seves hipòtesis, n'hi ha una gran quantitat. Només, per donar-ne un exemple, de les dades que Graells ens dóna sobre els traginers i els punts geogràfics que rebien claus ripollesos (pàgs. 127 i ss.), ja en podria sortir «in nuce» un assaig —amb la corresponent ampliació de dades, si és possible— a l'entorn del món de les comunicacions tan essencial per conèixer la realitat aïllada o no aïllada del nostre país.

La concepció de l'obra com a manual fa que l'autor —com manen els canons clàssics— dediqui les primeres pàgines a descriure l'espai, on es

desenvoluparà l'acció. Així, amb un repàs ràpid, però suficient, l'autor situa el lector desconeixent en el peculiar món ripollès.

No sabem trobar adjectius per ponderar, en el seu just valor, la qualitat d'il·lustracions, fotografies, esquemes, etc..., que tant faciliten la comprensió dels arcans de la tècnica d'aquell temps. Només potser discreparíem de la presentació de la bibliografia sobre armes ripolleses (pàgs. 38-39). No entenem per què manca la data de les edicions que s'hi esmenten.

Volem acabar aquesta ressenya parlant de la personalíssima prosa de Graells. Ja hem lloat en algun altre moment la seva precisió i exactitud, però també hem de reconèixer-li el valor de l'amenitat. Tot i que Graells defuig el lirisme i l'impressionisme, en benefici de l'objectivitat i l'assèsia, de tant en tant ens sorprèn amb afirmacions de gran sensibilitat literària i, fins i tot, amb notes molt imaginatives i divertides. En reproduïm una que ens va sorprendre: «Podria dir-se que el veritable incendi dels Pirineus, que Jacint Verdaguer conta en l'Atlàntida, foren les fargues» (pàg. 56).

El discurs sobre la industrialització primerenca a Catalunya ja està escrit, i és una obra oberta, que està esperant que amb les dades que ens dóna, ens posem tots a reflexionar sobre un dels fenòmens que més ha incidit en la nostra vida: la industrialització.

Miquel Sitjar i Serra

EMÍLIA TARRACÓ: *El Monasterio de Santa María de Ripoll*
Madrid-León, Edit. Everest, S.A. 1989. 72 pàgs.

A finals de l'any 1989, apareixia dins la prestigiosa col·lecció «Ibérica» de l'Editorial Everest, S.A., una monografia rigorosament històrica i de gran utilitat per als que vulguin conèixer el nostre Monestir. Devem l'obra a la ploma de la Srta. Emília Tarracó i Planas.

Aquest llibre que tinc l'honor de comentar no ha estat la primera experiència per a l'autora, com tampoc no és la primera vegada que n'ha donat proves.

Recordem, entre altres estudis i obres *El bestiario de la portada del Monestir de Santa Maria de Ripoll* (Tesi de llicenciatura, 1973); *L'escultura en el Monestir de Ripoll ara fa mil anys* (Girona); *Le Portail de Ripoll: symbologie, stile et mathématique*; *El Módulo de la Portada de Ripoll* (Granada); *Dos capiteles inéditos de tipo califal y de procedencia catalana* (Toledo), etc. Són fruits de la seva constant preocupació per fer conèixer arreu una de les joies romàniques més preuades.

Com a bona coneixedora de l'art, ens ofereix, també, un text que compleix la funció divulgadora.

Tot el conjunt és una bona mostra d'amor al Monestir de Ripoll i a la seva història, de dedicació ferma i constant, i d'un bagatge científic que li prové dels seus estudis universitaris.

Els diferents apartats que integren l'estudi fan una descripció exhaustiva sobre la situació geogràfica de Ripoll (I), història del cenobi (II), l'*Scriptorium* monàstic (III), una exposició molt detallada sobre la portada i icono-grafia de la mateixa (IV), claustre (V) i les tombes comtals (VI).

La magnífica bibliografia –tant general com específica– demostra que l'autora està perfectament al corrent dels últims avenços.

Tots sabem que els estudis històrics requereixen molta paciència, sacrifici, anys de consulta, de recopilació, observació, feina i molt de temps i d'esforç quotidià. Solament així es pot arribar a un coneixement sobre un tema històric determinat.

Felicito a la Srta. Tarracó per aquesta nova aportació a la cultura.

També al'Editorial Everest, S.A., per la publicació d'interessants monografies dels monuments més importants de l'Estat espanyol, entre els quals sobressurt, en el romànic, el nostre Monestir de Ripoll, volum pulcrament editat en el qual s'hi troben seixanta fotolits i fotocroms (4 colors) i dos plànols del Monestir (any 1827 i actual).

Recomano, doncs, la lectura d'aquesta nova monografia que constitueix una aportació historiogràfica important.

Mons. EDUARD JUNYENT, *La basílica del Monestir de Santa Maria de Ripoll* seguit de *Ripoll i el Ripollès*, per Joaquim BOIXÉS.
Ripoll, 1991. 84 pàgs.

A principis del mes de maig d'aquest any 1991, ha sortit d'impremta la quarta edició del conegut i mai prou lloat llibre del monestir editat per la Parròquia i que es pot adquirir a les dependències del mateix monestir.

La primera impressió d'aquesta nova edició és que la presentació de la mateixa és diferent de les altres edicions anteriors.

En efecte, es nota que ha estat preparada i actualitzada pel Rector de la parròquia de Santa Maria de Ripoll, Mn. Ramon Tuneu i Vila. L'ha sabut tractar amb la sensibilitat que el distingeix, com hem vist en altres ocasions.

Les fotografies són de Foto Esteve, Jaume Maideu i Foto Parés; i la fotocomposició i impressió és de la Impremta Maideu, de Ripoll, amb unes diapositives del tot encertades.

Mons. Junyent exposa en l'obra els temples primitius del monestir i llurs ampliacions; el contingut de la portada escultòrica plena d'escenes i figures que la componen; i el pòrtic exterior i el claustre.

Estudia les tombes dels abats i comtes; els altars i orfèbreria de l'antic monestir. Explica el perquè de la volta gòtica de la basílica i el bell retaule de Santa Maria, del segle XV, fins arribar als saquejaments que sofrí la Basílica, les mutilacions d'aquesta i la profanació de l'any 1936 de la nova Basílica consagrada pel bisbe Morgades, el seu gran restaurador.

En l'última part estudia l'important *Schola, Scriptorium* i biblioteca de l'antic monestir.

En capítol a part hi figura un estudi del benemèrit ripollès, escriptor i poeta, en Joaquim Boixés sobre Ripoll i El Ripollès molt ben pensat i breument exposat.

Fins aquí, doncs, el contingut del llibre.

Una breu consideració:

L'obra reeditada ara té una gran valor: en primer lloc és un homenatge a l'eminent arqueòleg vigatà Dr. Eduard Junyent i Sobirà, especialista de cate-

goria internacionalment reconegut en el camp del romànic i perquè la seva personalitat apareix fonament lligada a Ripoll a través de l'obra *El Monestir de Santa Maria de Ripoll* tant en la seva edició per a la popular divulgació, com en el llibre monumental que prestigia i avala la categoria del nostre monestir.

Ripoll perdé el 20 de novembre de 1978 una de les persones que més han treballat per la valoració de la seva història encarnada especialment en nostre monestir.

D'altra banda, és també aquesta quarta edició una peça molt útil per a comprendre, d'una manera resumida, el valor del nostre monument mil·lenari i que, per tant, cal agrair sincerament a la parròquia de Santa Maria de Ripoll el servei que ha fet als ripollesos i forasters ja que la tercera edició estava, ja de temps, exhaurida.

Felicito, doncs, com es mereix, Mn. Tuneu, els col·laboradors i impremta, ja esmentats, per aquest nou servei religiós i social.

RECORTABLE «MONASTERIO DE RIPOLL». Colección Grandes Monumentos.

Ediciones Merino, de Madrid. Fotografía GAIMA. Imprime ENGRAF, S.A.

Vint-i-sis maquetes dels monuments històrics més importants de l'Estat espanyol han ofert al públic –aimant de les coses artístiques i belles– les Edicions Merino, de Madrid, amb el sistema de «retallable».

Últimament, hem pogut admirar-hi, també, la maqueta del monestir de Ripoll, que inclou la basílica, portada, absis i claustres.

El llibret, bellament editat, fa una breu exposició de l'edifici actual, com hem dit, i exposa en català, castellà, francès i anglès unes instruccions generals i molt útils per construir la maqueta, amb reproducció tridimensional, a escala exacta.

Una vegada construïda la maqueta del monestir, resulta molt bonica, elegant, noble i de qualitat –com es pot veure en les dependències del nostre monestir– digna de ser col·locada al lloc principal de la casa.

El fi principal de la parròquia en adquirir el retallable és donar a conèixer, visualment, el nostre monestir, l'orgull de Ripoll. Crec, doncs, que es mereix una felicitació i el nostre agraïment.

Dr. Ramon Bonet i Llach